

Sorg, alderdom – mestring

Ørjaseter T.

Dagen og dagene

111 s. Oslo: Aschehoug, 2009. Pris NOK 229
ISBN 978-82-03-19503-7

Dette er en liten bok av en stor forfatter. Hun debuterte i 1976 med en bok om sin funksjonshemmede sønn og er særlig kjent for sine bøker om Sigrid Undset.

Boken starter med Dagen, en vanlig vårdag.

Mannen på 80 år klatret i ungdommelig overmøt og yr vårstemning opp en høy stige for å klippe noen grener. Han falt ned og døde, og hun mistet sin elskede mann og beste venn gjennom 53 års ekteskap. Så følger dagene som preges av sorgen, savnet og ensomheten. Hun har barn, barnebarn og mange venner, men de kan ikke erstatte mannen og fellesskapet deres. Litt etter litt kommer alderdommen i tillegg, og hun føler at sorgen og alderdommen forsterker hverandre. Hun må flytte fra hus og hage til en leilighet med veranda og heis.

I korte kapitler beskriver hun sorgen, savnet, alderdommen, ensomheten og hvorledes hun forsøker å mestre alt dette. Hun skriver godt om sine tanker, følelser og strategier, uten fnugg av sentimentalitet. Jeg har vært i samme situasjon i åtte år nå, og jeg kjenner meg igjen på hver eneste side. Hun skriver om seg selv, men bruker aldri ordet «jeg», bare «hun». Det gjør det tydeligvis lettere for henne å komme frem med sine følelser, ofte med humor. Det er underlig, tenker jeg, at menneskene er så forskjellige, men allikevel så like.

Hvem kan ha nytte av denne boken? Jeg tror at mange eldre som opplever tung sorg, sykdom og alderdom vil ha både nytte og glede av den, særlig når man nærmer seg «avgangsklassen». Jeg tror også at leger trygt kan anbefale den til sine gamle pasienter, for den inneholder allmenn visdom som er nyttig for alle gamle pasienter som har det vanskelig. Dessuten tror jeg at leger som stiller med gamle pasienter selv har meget å lære av den. De gamle pasientene fortjener å bli sett og hørt og f.eks. få høre dette spørsmålet fra legen: «Ja vel, men hvordan har du det – egentlig?» Derfor vil jeg slutte med å takke Tordis Ørjaseter for denne boken.

Peter F. Hjort
Blommenholm

Mediene om seniorene

Andenæs I.

Hva skriver pressen om seniorene?

En innholdsanalyse på oppdrag fra Senter for seniorpolitikk. 43 s, tab, ill. Oslo: Senter for seniorpolitikk, 2009. Pris gratis
ISBN 978-82-92936-03-0

Vi tror vi vet det: Pressen skriver om ytterpunktene: enten om Anna i Ødemarken som er steingammel, men frisk og glad og slår høy, eller om Petra og Johan som har vært gift i over

60 år, men som sykehjemmet nå skiller fordi de ikke får bo på samme rom.

Det viser seg, ikke overraskende, at innholdsanalysen begrenser seg til omtale av eldre arbeidstakere, siden den er et bestillingsverk av Senter for seniorpolitikk, som har eldre arbeidstakere som sitt fokus.

Forfatteren, forsker ved Institutt for journalistikk, trakk sitt materiale fra medieovervåkingsbyrået Cisions database over presseklipp. Han satt igjen med 465 artikler som hadde vært trykt på papir, først og fremst aviser, i tiden 1. april 2008–1. april 2009.

De temaene som fikk mest omtale, var spørsmål omkring pensjon og oppsigelse. Gullpakker med tidlig pensjonering som ga mulighet for full jobb i andre firmaer og dermed dobbel lønn, fikk overraskende liten oppmerksomhet. Aldersdiskriminering fikk oppslag når det knyttet seg til enkeltpersoner som nektet å la seg pensjonere.

Pensjonister i arbeid og seniortiltak, det betyr positiv særbehandling for å få eldre til å stå lenger i jobb, ble tema i omtrent 20 % av omtalene. 2007 var et rekordår i så måte, men senhøsten 2008 snudde trenden sammen med finanskrisen. Seniorpolitikk er konjunkturømfintlig.

Storparten av det som skrives om seniorene er positivt, senioren fremstilles som aktiv og handlende i motsetning til mottakende og tapende. Forfatteren er overrasket over at «kvinnelige seniorer ikke fremstilles som mer passive enn menn, Tvert imot finner vi en viss tendens i motsatt retning». Vi som besøker eldrecentre og senioruniversiteter, er ikke overrasket.

Den mest positive omtalen finner han i lederartiklene – åtte av ti omtaler seniorer i positive ordelag. Og så slår han til: «Det er derfor tankevekkende at norske mediebedrifter i dag nedbemanner på en måte som bryter med de prinsipper som bejubles på lederplass.»

Det aller mest tankevekkende i norsk seniorpolitikk er at seniorer ikke er med i politiske verv og i styrer i børsnoterte

selskap, men det er det dessverre ikke skrevet om.

Astrid Nøklebye Heiberg
Oslo

Abort – skal? skal ikke?

Gonaseelan K.

Amygdala

190 s. Oslo: Transit, 2009. Pris NOK 269.
ISBN 978-82-7596-124-0

Henriette gjennomgår en abort. En liten pike besøker henne i drømme. Hun vil ikke forsvinne. Marcus, kjæresten hennes, er sammen med Kaia også. Derfor velger Henriette abort.

Henriette blir gravid på nytt. Fem

år etter. Hun er ikke lenger medisinstudent. Hun syr brudekjoler. Denne gangen er faren Ignazio. Henriette må ta stilling til utfallet av et nytt, uplanlagt svangerskap. Hvilken rett har livet inni henne til å utvikle seg? Hvilken rett har barnefaren til å bestemme? Har barnet rett til en tilstedeværende far? Enn hun selv? Henriette er ikke et rasjonelt tenkende menneske i bokens beste del.

Ignazio setter seg selv på sidelinja. Henriette strever og valget utsettes. Å ikke velge er også et valg. Rundt henne er de lykkelige, de som har kjernefamiliedrømmen innen rekkevidde, venninnen og kunden hun syr brudekjole til.

Henriette rår over sitt foster. Det går an å velge det bort hvis det er en vevsklump, men ikke hvis det er et ufødt barn. Forfatteren er medisiner. Hun beskriver fosterets dannelse. Det er ikke en vevsklump – ikke for Henriette, ikke for leseren.

Hver uke tar 300 norske kvinner abort. Nesten en halv million aborter er foretatt på 30 år. Mange kvinner har historier som kunne vært fortalt. Men nesten ingen har fortalt sin. Abort er et ikke-tema, også i norsk litteratur. Denne romanen om Henriette av Kerosha Gonaseelan er et unntak. Boken til Marianne Mjaaland, 13. uke, som ble utgitt i 2008, er et annet. Også hun er medisiner. Leger er kanskje ikke overrepresentert blant abortsøkende kvinner, men disse to har hatt mot til å bryte tausheten om abort. Kanskje har leger særlige forutsetninger for å synliggjøre dilemmaene ved svangerskapsavbrudd, dilemmaene for den enkelte kvinne, for samfunnet og også for helsepersonell. En gynekolog som jeg beundrer, avsluttet en vakt hvor han hadde

reddet minst fire menneskeliv. Melankolsk sa han: «Jeg har tatt langt flere liv i min karriere enn jeg har reddet.» Knappt noen orker å fortelle eller evner å skrive om det.

Abortene er antakelig i ferd med å bli mer usynlige, også for leger. En abort kan nå gjøres med piller hjemme. Likevel er kanskje reproduktive hendelser styrende også for moderne kvinners liv. Barna vi fikk. Barna vi ikke fikk. Barna vi ventet. Barna vi mistet og barna vi valgte bort. Den språklig litt famlende fortellingen om Henriette gir innblikk i en ung, urban kvinnes følelser før og etter et svangerskapsavbrudd. *Amygdala* er Kerosha Gonaseelans første roman. Forhåpentligvis får vi flere.

Anne Eskild

Kvinneklubben
Akershus universitetssykehus

Abort i legemiljø

Mjaaland M.

13. uke

279 s. Oslo: Gyldendal, 2008. Pris NOK 349
ISBN 978-82-05-37606-9

Marianne Mjaaland tredje roman vart gitt ut til 30-årsmarkeringa for abortlova i juni 2008. Romanen fokuserer på etiske, medisinske og følelsemessige sider ved abortinngrep. Men han er også retta mot mange andre

tema; tidsklemma for travle legar, legeekte-skap, samliv, lojalitet, vennskap, utruskap og svik både familiært og i det indre liv på intensiv, kirurgisk og gynekologisk avdeling.

Vera Wiehe vart satt på skrapestua på sin første arbeidsdag på gynekologisk avdeling. Idet narkosen startar ombestemmer pasienten seg og ber om at inngrepet blir stansa. Vera overhøyrer utsagnet, og i den påfølgjande gynekologiske undersøkinga i narkose palperer ho ei livmor som er godt over 12 veker. Ho oppdagar systemfeil med at det ikkje er gjort kvalifisert gynekologisk undersøking etterfølgd av ultralydundersøking for å fastsetje svangerskapets lengde. Under tvil utfører ho inngrepet på tradisjonelt vis for første trimester svangerskapsavbrot – utan at ho har full blødningskontroll ved avslutninga av inngrepet. Pasienten blir derfor lagt på postoperativ intensivavdeling. Her ifrå rullar handlingane tett og vi møter dei andre personane i romanen.

Mjaaland, utdanna lege, kjenner sjuke-

husmiljøet godt. Språket og innhaldet fungerer best når ho skildrar aktiviteten på dei ulike avdelingane som handlinga er lagt til. Lesaren opplever Veras samvitskvalar med å ha gjennomført inngrepet til tross for at pasienten bad ho om å stanse, kvalane med at ho gjekk vidare med inngrepet då ho oppdaga at 12-vekersgrensa var langt overskride og uroa ho opplevde over blødninga som ikkje var under kontroll. I dette landskapet fungerer romanen. Idet romanen går over til å handle om Veras eige svangerskapsavbrot og dei illegale svangerskapsavbrota til hennar venninner, mistar romanen dybde. Disposisjonen er der. Ekteskapet mellom Vera og Axel har historie nok til at eit nytt svangerskap, planlagt (av den eine) eller ikkje-planlagt (av den andre), kunne gi nyanserte opplevingar av kor vanskeleg eit val er og kva for spørsmål Vera må ta stilling til før avgjerda om å avbryte eller fullføre svangerskapet. For Vera (og Axel) er det å etterleve arbeids- og barnehagetid i lange periodar meir enn nok og overskugar dei vanskelege kjenslene som Vera slit med i fråvær av kommunikasjon med Axel om savn, lojalitet, utruskap og svik. I dette landskapet av eksistensielle situasjonar kunne Mjaaland ha ikledd sine personar verdifull innsikt i kvinners (versus menns) dilemma med å vurdere om ho skal fullføre eller avbryte eit «nytt» svangerskap, i ung eller moden alder. I dette perspektivet kjem ikkje romanen under huden til Vera eller venninnene hennar. Vera forblir som kirurgen, eit handlande vesen, som tek beslutningar utan at vi er tilstrekkeleg innvigd i bakgrunnen for vala.

Marianne Mjaaland har skapt debatt med romanen. Ho fekk Livsvernprisen i 2009 for «å ha bidratt til åpenhet om kvinners erfaringer og opplevingar tilknyttet svangerskapsavbrudd». Romanen gir ei god skildring av legemiljøet på godt og vondt, frå den største omsorga for pasientene, til samhald, rivalisering, makt og karriereutvikling. Tematisk gaper romanen over for mange store spørsmål, slik at hovudtemaet, mangfaldet i den sosiale konteksten der svangerskapsavbrot er eit reelt val, blir svekt.

Finn Egil Skjeldestad

Kvinneklubben
Institutt for klinisk medisin
Universitetssykehuset Nord-Norge

Komplisert krim

Cornwell P.

De dødes bok

400 s. Oslo: Gyldendal, 2008. Pris NOK 129
ISBN 978-82-05-39436-0

Gjennom nesten 20 år har vi fått følge rettsmedisineren Kay Scarpettas mange krevende og spennende oppdrag. Det begynte med boken *Post-mortem* som kom i 1990. Suksessforfatteren Patricia Cornwell (f. 1956)

har skapt ikke bare dr. Scarpetta selv, men et helt persongalleri rundt henne. Vi er blitt kjent med niesen Lucy, den tidligere politimannen Pete Marino, sekretæren Rose, kjæresten Benton Wesley og det svært amerikanske miljøet omkring dem (1).

Den 15. boken om Kay Scarpetta, *Book of the dead*, som utkom i 2007, er oversatt av Per Kristian Gudmundsen, ble utgitt på norsk første gang i 2008, og foreligger nå som pocketbok. Scarpetta er blitt privatpraktiserende (!) rettsmedisiner i Charleston, North Carolina. Både hennes faglige og private liv er blitt innfløkt, også forholdet til hennes nærmeste. Disse vanskelige relasjonene preger mye, ja faktisk litt for mye, av handlingen i denne boken.

Selve kringgaten begynner med drapet på en ung, kvinnelig amerikansk tennistjerne i Roma, like ved turistmagneten Piazza Navona. Drapsmannen hadde lemlestet liket, bl.a. fjernet begge øyne, fylt øyehulene med sand og forseglett øyelokkene med superlim. Dataanimasjoner av den mishandlede kroppen leder oss inn i en lang og komplisert historie som inneholder mye avansert teknologi og mange personer.

Handlingen fører oss fra Roma til USA-østkyst, og videre til Boston og California. Mange medisinske fenomener og diagnoser møter oss. De til dels spesielle diagnosene som trikotillomani, hypofyseadenom og hyperseksualitet pga. testosteronbehandling, minner om amerikanske fjernsynserier. Det kan ikke ha vært helt enkelt å oversette boken til norsk, men stort sett er resultatet tilfredsstillende.

Patricia Cornwell, som også har skrevet en leseverdige bok om Jack the Ripper (2), har en spesiell dragning mot seriemordere, og forneker seg heller ikke denne gangen. Etter 400 sider avsløres en ganske uventet og ikke helt tilforlatelig sammenheng. Ingen skal beskyldes forfatteren for å gjøre det enkelt for leserne å gjette løsningen.

For dem som ikke er kjent med Kay Scarpetta og hennes medarbeidere fra før, må denne historien være enda mer krevende enn